

19. Lastensuojelutoimi

1. Yleistä

V. 1974 aikana tapahtui lastensuojelutoimen organisaatiossa muutos kasvatusneuvoloiden hallintojärjestelmän muuttuessa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti 30.7. Helsingin kaupungin *kasvatusneuvoloiden ohjesäännön*, minkä jälkeen aikaisemmin lastensuojelulautakunnan alaisuuteen kuulunut sosiaalilääkärin toimisto siirtyi kasvatusneuvoloiden johtokunnan alaisuuteen. Uuden ohjesäännön mukaan kasvatusneuvoloiden johtokunta tekee esityksen talousarviostaan ja toimintasuunnitelmistaan lastensuojelulautakunnalle, muista asioista suoraan kaupunginhallitukselle sekä johtokunnan sihteerin- ja kansliatehtävistä huolehtii lastensuojeluviraston hallinnollinen toimisto. Sosiaaliohjesäännön (47 §) mukaan lastensuojeluviraston tehtävänä on avustaa kasvatusneuvolointa hallinto- ja talousasioissa.

*Organisaatio-
kysymykset*

Kasvatusneuvoloiden johtokunta päätti muuttaa sosiaalilääkärin toimiston nimen *lastensuojelutoimen kasvatusneuvolaksi*.

Kertomusvuoden aikana jatkettiin lastensuojelutoimen organisaatiokyselyn tulosten käsittelyä. Apulaiskaupunginjohtaja Pusan johdolla toimiva organisaatioryhmä jatkoi myös toimintaansa. Syksyllä ryhdyttiin suunnittelemaan ns. sosiaalitoimen palvelupiirikokeilua, jonka tarkoituksena on selvittää yhdistetyn sosiaalityön mahdollisuudet Helsingissä.

Jo edellisenä vuonna ongelmia aiheuttanut viraston ja laitosten henkilökunnan suuri vaihtuvuus jatkui eikä päteviä työntekijöitä ollut riittävästi saatavissa. Tästä syystä jouduttiin eräiden laitosten osastoja tilapäisesti sulkemaan. Koska henkilökunnan alhainen palkkaustaso on eräs vaihtuvuuden syistä, uudisti lastensuojelulautakunta esityksensä laitoshenkilökunnan ja lastensuojeluviraston sosiaalityöntekijöiden palkkauksen tarkistamisesta. Helmikuussa lautakunta hyväksyi lastensuojelutoimen henkilökuntakoulutuksessa noudatettavat periaatteet.

*Henkilö-
kunnan
vaihtuvuus*

Koko kaupungin suunnittelujärjestelmään liittyen valmistettiin virastossa vuosien 1976–1985 pitkän tähtäyksen suunnitelma sekä 1976–1980 keskipitkän tähtäyksen suunnitelma. Lokakuussa valmistui hoitolaitosten suunnittelutoimikunnan asettaman lastensuojelulaitosten suunnitteluryhmän laatima lastensuojelun- ja kehitysvammahuollon laitoshoitotoimintaa koskeva kokonaissuunnitelma.

*Pts. ym.
suunnitelmat*

Kertomusvuoden aikana saatiin päätökseen v. 1972 vireille pantu Helsingin väliaikaisen keskuslaitoksen perustamishanke sosiaali- ja terveysministeriön annettua laitokselle perustamisluvan.

*Väliaikainen
keskuslaitos*

Väliaikaisessa keskuslaitoksessa on yhteensä 228 hoitopaikkaa ja se käsittää seitsemän jo aikaisemminkin vajaamielisiä hoitanutta laitosta: Koskelan nuorisokoti, Kotkankadun asuntola, Laajasalon nuorisokoti, Nukarin lastenkoti, Päivölän lastenkoti, Sofianlehdon vastaanottokodin vajaa-
mielisosastot ja Taivallahden nuorisokodin asuntolaosasto.

Väliaikainen keskuslaitos muodostettiin jo olemassaolevista laitoksista eikä päätös näin ollen lisää käytettävissä olevia vajaamielishuollon hoitopaikkoja, mutta hoitopaikat saatiin aikaisempaa laajemmassa mittakaavassa valtionavun piiriin. Jo kauan vireillä olleet Killinmäen *keskuslaitoksen* suunnittelutyöt jatkuivat kertomusvuoden aikana ja vuoden lopulla sosiaali- ja terveysministeriö antoi perustamisluvan Killinmäen keskuslaitoksen 148 paikkaiselle ensimmäiselle rakennusvaiheelle.

*Perhelisä-
ja
erityis-
lapsilisiä*

Perhelisä- ja erityislapsiläisäläit kumottiin suurelta osin 1.1. lukien ja lopullisesti 1.7. 1974 lukien.

2. Lastensuojelulautakunta

Lautakunnan kokoonpano oli v. 1974 seuraava:

Puh.joht. Sirkka-Liisa Nieminen, varapuh.joht. Tapani Mäntysaari, jäsenet Margareta Aminoff, Anna-Liisa Aro, Pirkko Kevätsalo, Rakel Lehtokoski, Kerttu Louhivuori, Tauno Marjala ja Kerttu Vainio.

Lautakunnan jaostojen ja laitosten johtokuntien kokoonpanot on esitetty kunnalliskalenterissa sekä kokouksien tärkeimmät päätökset, esitykset ja lausunnot julkaisussa »Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta».

3. Hallinnollinen toimisto

Tehtävät

Hallinnollisen toimiston tehtäviin kuuluu mm. asioiden valmistelu ja esittely lastensuojelulautakunnan sekä lasten- ja nuorisonhuoltolaitosten johtokunnan kokouksissa ja näiden kokousten päätösten täytäntöönpano. Kertomusvuonna piti lastensuojelulautakunta kaikkiaan 15 (17) kokousta ja sen pöytäkirjaan merkittiin 496 (493) pykälää. Lasten- ja nuorisonhuoltolaitosten johtokunta piti 15 (15) kokousta ja sen pöytäkirjaan merkittiin 254 (250) pykälää.

Hallinnollinen toimisto suoritti myös mm. lastensuojelutoimen hallinnollista yleisvalvontaa, huolehti hallintokunnan taloushallinnosta, henkilöstöhallinnosta ja toimintasuunnittelun koordinoimisesta. Toimitusjohtajan päätösluetteloon merkittiin 338 (320) asiaa. Lastensuojeluviraston diaariin merkittiin vuoden aikana 5 416 (6 156) saapunutta kirjelmää.

Henkilökunta

Lukumäärä Kertomusvuoden lopussa oli lastensuojelutoimen palveluksessa 496 (477) vakinaista ja 224 (152) tilapäistä viranhaltijaa sekä 302 (277) työsopimuksin palkattua henkilöä eli yhteensä 1 022 (906).

Näistä oli lastensuojeluviraston palveluksessa 167 (149) vakinaista ja 70 (48) tilapäistä sekä 21 (10) työsuhteista eli yhteensä 258 (207) ja loput 764 henkilöä laitosten palveluksessa.

*Henkilö-
kunnan
koulutus*

Osa henkilökunnan koulutuksesta tapahtui kaupungin yleiseen koulutustoimintaan liittyneenä, osa lastensuojeluviraston omasta aloitteesta vain lastensuojelutoimen omaa henkilökuntaa koskevana. Koulutustoiminnan suunnittelusta, koordinoimisesta ja tiedottamisesta huolehti koulutusasiamies oman toimensa ohella henkilökunnan keskuudessa muodostetun koulutustoimikunnan avustamana. *Koulutusasiamiehelle* aiheutui lisätehtäviä henkilökunnan entistä suuremmasta osallistumisesta ulkopuolisiin koulutustilaisuuksiin sekä lastensuojeluviraston *omien koulutustilaisuuksien* järjestämisestä. Niinpä koulutustoimikunta esitti, että virastoon perustettaisiin päätoimisen *koulutussihteerin* vakanssi. Koska koulutusasiamiehen mahdollisuudet irrottaa aikaansa koulutuskysymysten hoitoon ovat erittäin rajoittuneet, on lastensuojeluviraston omien koulutustilaisuuksien valmistelu suoritettu yleensä vapaaehtoisin voimin.

Kertomusvuonna järjestettiin viraston ja laitosten työntekijöille kaksi *luentosarjaa*, jotka sisälsivät kaikkiaan 9 luento- ja keskustelutilaisuutta. Kevään luentosarjassa käsiteltiin *päihdeongelmia* ja syksyn luennolla *suomenkielen* suullista ja kirjallista käyttöä. Näihin tilaisuuksiin osallistui 20-60 henkeä kuhunkin. Tämän lisäksi järjestettiin kaksi erillistä kaksipäiväistä *lähikasvattajaseminaaria* yhteensä 90 osanottajalle ja kaksipäiväinen *lastenhuoltotoimiston seminaari* 50 osanottajalle, *suojelukasvatus toimiston* seminaari 50 osanottajalle sekä niin ikään kaksipäiväinen *työyhteisön kehittämisseminaari* viraston ja laitosten 50 osanottajalle.

Tulokaskursseja järjestettiin kolme yhteensä 120 osanottajalle. Kukin kurssi sisälsi noin 30 opetustuntia.

Lisäksi järjestettiin 8 iltapäivää kestänyt viraston ja laitosten 15 osanottajalle *kokous- ja neuvottelutaidon* kurssi, joka suoritettiin henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston laatiman ohjelman mukaisesti.

Henkilökunnan koulutukseen oli käytettävissä 39 000 mk, josta oli varattu 9 000 mk koulutus-toimikunnan suunnittelemaan yhteiseen koulutukseen ja 30 000 mk jaettiin toimistojen ja laitosten kesken. Lisäksi virasto sai henkilöasiainjaostolta 7 300 mk:n määrärahan henkilökunnan koulutusta varten.

4. Lastenhuoltotoimisto

Toimiston tutkittaviksi ja hoidettaviksi ilmoitettiin kertomusvuonna alaikäisen väestönosan vähenemisestä johtuen jonkin verran vähemmän tapauksia kuin aikaisempina vuosina, ne näyttivät kuitenkin vaikeutuneen. Erityisesti perheitten sisäiset vaikeudet ja perheenjäsenten alkoholiongelmat näyttivät huolestuttavasti lisääntyneen ja heikentäneen lasten turvallisuutta. Myös asunto-tilanne oli edelleenkin ongelmallinen. Etenkin yksinhuoltajaperheet olivat äärimmäisen epäedullisessa asemassa asuntojen saannissa. Runsaasti lasten laitossijoituksia olisi voitu välttää, jos vuokra-asuntoja yleensä, ja varsinkin pienasuntoja, olisi ollut saatavissa.

Lastenhuoltotoimiston sosiaalityöntekijöiden työtä pyrittiin tukemaan ja tehostamaan jatkamalla edellisinä vuosina aloitettua työhönjausta. Työhönjoajina toimivat lastensuojeluviraston ulkopuoliset asiantuntijat.

Laitospaikkojen tarve vaihteli kertomusvuonna eri ikäryhmien kohdalla suuresti. Samaan aikaan kun kouluikäisten paikoista oli puutetta, pikkulasten paikkoja oli ajoittain vajaakäytössä.

*Laitos-
hoito*

Laitossijoituksissa oli huolestuttavaa sellaisten sijoitusten silmiinpistävä lisääntyminen, joissa huoltontarpeen aiheutti vanhempien raju alkoholin käyttö. Tässä yhteydessä huomio kiintyi myös äitien lisääntyneeseen alkoholinkäyttöön ja siitä seuranneeseen lasten hoidon laiminlyöntiin.

Avohuolto

Kaupunkialueella toimi edelleen 20 huoltotarkastajaa neljän johtavan huoltotarkastajan johtamina. Lakisääteisessä valvonnassa oli kullakin huoltotarkastajalla keskimäärin 37.8 (39.5) lasta. Näiden lisäksi oli huoltotarkastajilla keskimäärin 8.2 (9.6) tutkimus- ja neuvontatapausta kuukaudessa.

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huollosta vastasi kolme huoltotarkastajaa johtavan huoltotarkastajan johdolla. Toiminta perustui pääasiassa äitien vapaaehtoiseen yhteydenottoon. Äitien olojen kohentaminen ja huoltotarkastajan laatimien kuntoutussuunnitelmien toteutuminen kariutuivat usein äitien heikkoon ammatilliseen asemaan ja siitä johtuviin taloudellisiin vaikeuksiin, asunnon puutteeseen ja päivähuoltomahdollisuuksien riittämättömyyteen. Lastenvalvojan luettelossa oli kertomusvuoden aikana 4 791 (4 624) avioliiton ulkopuolella syntyntä lasta. Huolimatta yleisestä syntyvyyden laskusta, kohosi avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden määrä sekä suhteellisesti että absoluuttisesti.

*Au-lasten
huolto*